

PRZEMYSŁOWO-HANDLOWY

CZASOPISMO POŚWIĘCONE SPRAWOM

Rolnictwa, Przemysłu i Handlu.

Nr 4.

Warszawa dnia 12 (24) Października 1872 r.

Rok I.

Warunki Prenumeraty:

w Warszawie, rocznie rs. 4 kop. 80, — kwartalnie rs. 1 kop. 20, — za odnośnienie do domu dopłaca się k. 5 miesięcznie. — **na Prowincji**, rocznie rs. 7 kop. 20, — półrocznie rs. 3 kop. 60, — kwartalnie rs. 1 kop. 80. Prenumerować można we wszystkich księgarniach i kantorach pism.

Agencje Główne:

w Petersburgu, w księgarni B. M. Wolffa, — **w Wilnie**, w księgarni J. Zawadzkiego, — **w Odessie**, w księg. G. Rousseau, — **w Żytomierzu**, w księg. K. Budkiewicza, — **w Krakowie**, w księg. D. E. Friedleina, — **w Lwowie**, w księg. K. Wilda, — **w Poznaniu**, w księg. F. H. Richtera.

Treść: Wiadomość Urzędowa. — Przegląd polityczno-finansowy. — Korespondencje i Sprawozdania. — Rzut oka na rolnictwo krajowe. — p. Eug. Mierwińskiego — Rozmaitości i Wiadomości bieżące. — Losowania. — Obwieszczenie. — Ogłoszenia. — Giełdy.

Wiadomość Urzędowa.

Warszawski pomocniczy komitet powszechny wystawy wiedeńskiej 1873 r.

Gdy na podstawie pewnych tylko wiadomości, ściśle określających przestrzeń, potrzebną dla pomieszczenia wyrobów tutejszego kraju, do międzynarodowego konkursu w Wiedniu 1873 r. przedstawić się mających, będzie można dopiero przystąpić do szczegółowego rozdziału miejscowości, jaka w gmachu wystawowym dla oddziału ruskiego wystawy przeznaczoną została, a wiadomości takowe, mogą być jedynie dostarczone, na zasadzie złożonych przez wystawców deklaracji, Warszawski pomocniczy komitet ma zaszczyt powtórnie, wszystkich tutejszego kraju na polu przemysłem pracowników, upraszać, o spieszne złożenie wystawowej deklaracji, nie odkładając bynajmniej, do ostatecznie określonego terminu spełnienia tej formalności, koniecznej dla zabezpieczenia w gmachu wystawowym odpowiedniego do żądania miejsca.

W kancelarii warszawskiego pomocniczego Komitetu tą bezpłatnie wydawane blankiety tak na deklaracje jako też na faktury, jakie razem z wystawowymi wyrobami składane być mają.

(D. W.)

PRZEGLĄD POLITYCZNO-FINANSOWY.

Warszawa, d. 26 października.

Posiedzenia Izby pruskiej otwarte zostały. Na pierwszym zaraz posiedzeniu izby niższej, minister skarbu P. Camphausen złożył preliminarz budżetowy na rok 1873, najpomyślniejsze

dla skarbowości pruskiej przedstawiający wyniki. Już perjody finansowe za lata 1870 i 1871 zamknięte zostały przewyżką dochodów nad wydatkami, pierwszy w ilości 6,206,260 tal. drugi 9,273,920 tal. Rok 1872 również pomyślnie rokuje nadzieje, w preliminarzu zaś na rok przyszły widocznym jest znaczne bardzo ulżenie ciężarów państwowych. Przedewszystkiem usunięta zostaje, spłacona już zupełnie pożyczka z roku 1859, — zmniejszonym udział matrikularny Pruss na wydatki ogólnoniemieckie o 6,100,509 tal., wreszcie na inne mniejszej doniosłości potrzeby. Jednocześnie wybitną jest zwykła przewidywań dochodowych, w różnych pozycjach strony poborowej. Ożywiony i ciągle wzmagający się postęp we wszystkich gałęziach działalności przemysłowej i handlowej, rozszerzenie się produkcji, nieklamany i niepowierzchny dobrobyt we wszystkich warstwach społecznych, znamionujący się odpowiednim wzrostem spożycia i zapotrzebu, nie tylko przedmiotów niezbędnych, koniecznych, lecz i wytworów zbytkowych, do uprzyjemnienia życia służących, wszystko to pozwala domniemywać, że przewidywana przez ministra skarbu przewyżka dochodów na 19 milionów tal. ustanowiona, nie jest bynajmniej przesadzoną. W obec tak pomyślnego położenia rzeczy, zarządowi państwowemu dwie przedstawiały się drogi, co do użycia takowej przewyżki. Raz mógł ją być użyć na zrównoważenie budżetu, przez stosunkowe zmniejszenie ciężarów i podatków, rzeczywiście w niektórych pozycjach zbyt może wygórowanych; drugi raz na zaspokojenie potrzeb ogólnospołecznych, charakter ulepszalny i rozwojowy posiadających. Pierwszego systematu trzymają się zarządy finansowe tych państw, w których dobrobyt ogólny oparty jest na trwałych i normalnych podstawach, gdzie wzmaganie się bo-

gactwa prywatnego salduje się z każdym rokiem przyrostem rozporządzalnego kapitału, nie już z oszczędności bezwzględnej, z odmawiania sobie potrzeb i zadowoleń, lecz z samostnego wzrostu bogactwa powstającego, gdzie zatem ów nadmiar bogactwa obracany bywa drogą obywatelskiej, prywatnej inicjatywy, na wkłady stałe ogólnej użyteczności. Przykład tego daje nam Anglja, gdzie nie tylko budowa kolei żelaznych, doków, kanałów, teatrów i kościołów, ale nawet zakładanie uniwersytetów, muzeów i zbiorów sztuki, jest ponajwiększej części zadaniem obywatelskiej działalności. Tam więc minister skarbu mocen jest i powinien z każdym pomyślnym rokiem obniżać skalę podatkową. Prussy jednakże dalekie są jeszcze pod tym względem od Wielkiej Brytanji, — są one dopiero na drodze ekonomicznego i dobrobytowego rozwoju, początkowanie obywatelskie jest tam prawie żadne, naród bowiem przywykły do opieki i sterownictwa władzy państwowej nie zdołał jeszcze wyrobić w sobie pełni poczucia samodzielności.

Pogląd i charakter ten uwydatnia się przeważnie w propozycjach budżetu pruskiego na rok 1873. Widzimy tam poważną sumę 100,000 tal., przeznaczoną na zwiększenie płac profesorów uniwersytetów, takąż samą sumę na inne potrzeby uniwersytetów, 300,000 tal. na potrzeby gimnazjalne i seminarja nauczycielskie, 850,000 tal. na poprawę i ulepszenie wychowania elementarnego, 3,500,000 na nowe drogi i komunikacje lądowe i wodne, 150,000 tal. na budowę muzeum przemysłowego, tyleż na muzeum rolnicze (jako pierwsze raty wkładowe). 450,000 tal. na zapomogę nadzwyczajną dla rolnictwa krajowego, 50,000 tal. na dalszą budowę katedry kolońskiej, 460,000 tal. na cele artystyczne, wreszcie 2,215,000 tal. tytułem stałej zapomogi, a raczej dodatku

do płacy dla urzędników cywilnych na najem lokalów, które to dobrodziejstwo było dotąd jedynie udziałem wojskowości. Nic więc dziwnego, że budżet z najwyższem przyjęty został zadowoleniem, a jakkolwiek pojedyncze głosy domagają się częściowego obniżenia podatków, należy przewidywać, co zresztą i minister dał do zrozumienia, że w razie niezakłócenia z przyczyn zewnętrznych obecnego położenia rzeczy, wymagania te, jeżeli nie zaraz, to przy budżecie następnym uwzględnione zostaną.

Wiadomości nadchodzące z giełd i rynków pieniężnych europejskich przedstawiają nam ogólne położenie, jako w stanie naprężonego wyczekiwania będące. Jeżeli nam wolno wypowiedzieć osobiste nasze mniemanie, ów stan wyczekiwania jest raczej zapowiedzią gorszych niepomyślniejszych daleko następstw. Ruch zwykły jaki się objawił w końcu ubiegłego tygodnia na niektórych giełdach, np. paryskiej i petersburskiej, był po prostu sztucznym wyteżeniem, wywołanem w Paryżu półmiesięczną likwidacją, dla zasłonięcia się od konieczności rujnującego reportu i zrucenia na barki, a raczej na kieszenie łatwowiernych i dających się uwieść profanów, ciężarów zaciągniętych w chwilach spekulacyjnego szaleństwa, gdy każde kupno zdawało się złotem pokłosiem. Dziś już niema profanów na giełdowe spekulacje, każdy mniej więcej wie z własnego czy też cudzego doświadczenia, że papier kupiony na termin zapłaconym być musi, a brak dokliwy gotowizny, zupełne zamknięcie wszelkich upustów kredytowych, nie następcza żadnych źródeł uczynienia zadość zobowiązaniom, wrazie nieposiadania własnych, rozporządzalnych zasobów.

Bank Angielski dający zawsze ton wszystkim rynkom pieniężnym, za ledwie opędnąć się może wymaganiom gotowizny nawet przy obecnym 6% dyskoncie, lada dzień lada chwila musi je podnieść przynajmniej o 1/2%, albowiem napływ gotówki ze źródeł (Australji i Ameryki) nagle ustał, odciąganie zaś na zewnątrz trwa nieprzerwanie; — za jednym zamachem Ameryka południowa przekazała przez Bank angielski wypłatę 300,000 £. co naturalnie nie poprawiło stanu jego kasy. Jakiś niewczesny żartowniś rozpuścił pogłoskę o wspomżeniu Banku angielskiego przelewem gotowizny z Banku francuskiego w ilości 4 milionów £. (100,000,000 fr.), — najpoważniejsze organy finansowe baśń tę bezwiednie powtórzyły, nie zastanowiwszy się nad tem, że rząd i bank francuski zbyt uciążliwe mają przed sobą zobowiązania, ażeby z pominięciem takowych, miały spieszyć gdzieindziej z pomocą, że w każdym razie, na wypadek przesilenia pieniężnego przedewszystkiem świat handlowy francuski będzie potrzebował pomocy, a o nową emisję banknotów myśleć nawet nie podobna, — że wreszcie Bank angielski w braku innych środków, może się uciec do zawieszenia aktu bankowego, przekraczając granice normalnej cyfry niepokrytych gotowizną banknotów, co jak uczy doświadczenie zawsze okazało się skutecznym środkiem pokonania przesilenia.

Rezultaty obrotowe giełdy warszawskiej przedstawiają nam następujące cyfry:

D. 21 Paźdz. w wekslach pruskich tendencja naprężona, kursy mało różniące się od sobotnich, obroty nieznaczne, weksli pruskich sprzedano 44000, londyń. £. 1100, parz. fr. 5000, wiedeń. zlr. 4000. W papierach pub. obroty zredukowały się do jedyniej wartości t.j. do listów likwidacyjnych w ilości rs. 30000 List. Zast. 5%. i Miejskie wyżej trzymane. Po kursie sobotnim sprzedano rs. 6000.

D. 22 b. m. 1 Ser. 4% w wekslach ruch powiększony, kursy jednostajne, obroty w pruskich tal. 83000, londyń. £. 8600, wiedeń. f. 21000. W papierach pub. usposobienie lepsze dla Listów likwi. List. zast. miejskich i ziemskich 5%; obroty, list, zast. 1 Ser. 4% 3000, miejskich 19000, list. zast. 21,000.

D. 23 b. m. przy podniesionych kursach weksli obroty się zmniejszyły, tal. 43000 £. 1000, fr. 18000 flor. 9000. Kursy papierów pub. poprawiły się oprócz List. zast. 4%. Obrócono 1 Ser. 3000, 5% List. ztst. 20000, miejskich 18000, List. likwi. 12000.

D. 24 b. m. weksle pruskie w dalszej podwyżce, ruch bardzo ograniczony redukuje się do tal. 10500 i florenów 6000. Za to w Listach zast. 4 4% większe zapotrzebowania przy jednostajnych wczorajszych kursach 1 Ser. 4% rs. 50000, 2 Ser. 6000. Lepiej płacono 5% rs. 26000, i Likw. rs. 16000.

D. 25 b. m. W interesach wekslowych kursy pozostały prawie niezmiennione — ruch małego rozmiaru. Sprzedano pruskich weksli tal. 35000, lond. £. 1800, Z papierów publicznych małą poprawę zyskały Listy likw. w obrocie 12000 rs. Z innych uwzględniano tylko Miejskie w ilości 15000, 5% Listy zast. 6000.

D. 26 b. m. W wekslach kursy te same, interes słaby, tal. 28000, wiedeń. 3000. W papierach publicznych drożej płacono Listy likw. rs. 10000. Po niezmiennym kursie kupowano 1 Ser. L. zast. 4% 12000 rs. 5% 2300. L. zas. miejskie obniżyły się w kursie.

KORRESPONDENCJE I SPRAWOZDANIA.

Warszawa, 26 października. (Sprawozdanie tygodniowe).

Zboże: I w tym jeszcze tygodniu targi nasze z powodu świąt żydowskich, przez trzy dni tylko miały miejsce t.j. w poniedziałek, wtorek i środek.

Pszonicy: dowozy osiłą i koleją wynosiły około 2500 korey; kupowano głównie na potrzeby miejscowe płacąc, jak przewidywalismy, ceny zeszłotygodniowe rs. 7, 50—9, 30, a za gatunki wyborowe do 9, 45 za korzec. Dla młynów austriackich kupowano niewiele po rs. 8, 55. Dla innych młynów zagranicznych, na dobry towar nie było żądania, z powodu cen wysokich. Żyta: dowozy szczupłe, nie dochodziły 1700 korey. Nabywano głównie dla młynów krakowskich i górno-szląskich, przy cenach zeszłotygodniowych rs. 5, 15—5, 35, za lepsze gatunki do 5, 55. W oczekiwaniu obniżki, nabywcy z transakcjami terminowymi zachowywali się wyczekująco. Jęczmień: czy to z powodu słabych dowozów (około 1000 korey) czy też wyczerpania się za-

pasów browarowych, cieszył się silnym popytem. Nabywano tylko na potrzeby miejscowe, przy cenach wyższych i mocnych rs. 4, 20—4, 81, a nawet do 5 rs. za korzec. O wies przy dowozach szczupłych (do 1800 korey) kupowano również tylko na miejscowe spożycie po rs. 2, 40—2, 55. Siemię lniane w małych partjach płacono po rs. 7, 20—7, 40. Tataraka przy dowozie kilku wagonów i kilku fur na Pradze—około 1000 pudów, płacono po rs. 4, 30—4, 50 za pud. Groch w jednym tylko gatunku w małych partjach ofiarowany po rs. 4, 50, nie znalazł nabywców z przyczyny niskiej jakości przy sprzecie niepomyślnym. Ziemiaki po kop. 90—1, 20 korzec. Maki ceny mocne. Całe dowozy sprzedane.

Okowity dowozy bardzo znaczne przy słabej chęci kupna, płacono hurtowo rs. 1, 43 1/2—1, 47, detalicznie rs. 1, 46—1, 50, garniec. Na dostawę terminową obrotów nie było. Zapasy dość duże.

Cukier. I w ubiegłym tygodniu obroty w mączce i rafinadzie na naszym przedstawiały zupełne zaniedbanie; sprzedano za ledwie kilka beczek po cenach niezmiennionych. Jedyne dowozy kilku beczek Łubna sprzedano po rs. 4, 12 1/2 kop.

O ile się zdaje dopiero za nadejściem pierwszych większych transportów produktu nowej kampanji, obroty przyjmą ruch żywszy i będzie można wnioskować o unormowaniu się cen początkowych.

Petersburg, 19 października. (Sprawozdanie o rynku cukrowym).

Mączka: Pod koniec zeszłego tygodnia osłabienie cen było widocznem, w początku też tygodnia bieżącego zawarto znaczne transakcje w mączce kijowskiej na listopad do stycznia, po 5. 50 franko do fabryki w. m. Przy tej też cenie trzymali się nabywcy, gdy tymczasem posiadacze żądali 5. 55 na bliższe, a po 5. 60 na dalsze terminy. — Znaczna podaż mączki z Królestwa, przewyższająca stosunkowo mały zapotrzebek rynku, wpływa na ociąganie się nabywców. Za marki przednie na listopad - grudzień nie zdołano osiągnąć ofiarowania wyższego nad 5. 80. Z dostawą natychmiastową dawano do 5. 90. — Małe pozostałości znajdującego się na miejscu towaru zagranicznego, znajdowały słaby tylko odbyt na sprzedaż detaliczną po 6. 30—35. W miejscach bowiem faryny, detaliści nabywają świeżo dowiezioną kijowską mączkę krystaliczną, której dostać można po 6. 00.

Rafinada: Obroty w markach zarówno miejscowych jak zamiejscowych, były przy cenach niezmiennionych jeszcze mniejsze jak w tygodniu poprzednim.

Bank międzynarodowy.

Gdańsk, 24 października (Sprawozdanie tyg.) Pomimo silnej mgły ranniej i wieczornej, pogoda stale bardzo piękna i ciepła. Wiatr południowy.

W całej zachodniej Europie transakcje zbożowe w tym tygodniu mało znacząco uległy zmianom. Anglja pokrywając już w większej części deficyt wynikły z tegorocznego żniwa, teraz mniej ożywione ma targi. Wiadomości więc o nader świetnych zbiorach w Kalifornii w połączeniu z wielkimi sprzedażami pszenicy na terminowe odstawy, dokonywane przez Francję po dość niskiej cenie, spowodowały na główniejszych placach angielskich ogólne obniżenie, dochodzące 1 szyl. na kwarterze. — Jęczmień i groch bez zmiany.

We Francji z powodu zasiewów i wielkich zobowiązań do odstaw terminowych na październik, dowozy nawszystkich placach są tak

zera, ale do ujemnych wartości *mniemanego postępu*. Na powyższe zdanie wiemy, że żaden z naszych pp. praktyków nie zgodzi się—jakkolwiek jest ono z rzeczywistością w obliczu nauki w zgodzie zupełnej.

Nikt jednak nie zaprzeczy, że postępowym i jedynym w rolnictwie jest możliwe powiększenie plonów przez zamianę, jużto ziemi nieplodnej na żyzną, jużto plodnej na jeszcze plodniejszą. W najgorszym zaś razie, utrzymanie roli w trwałej żyzności, o ile wpływy atmosferyczne nie interweniują w tej sprawie—jest przymiotem rzadnego lecz umiejętnego zarówno gospodarza.

Nietrudno jest dostrzedz, że eksploatacja gleby żyznej nie jest żadną umiejętnością, polega bowiem na zasiewie ziarna we właściwą porę na stosownie uprawnej roli—pozostawiając dalsze troski naturze. Natomiast płynie ztąd wniosek oczywisty, że prawdziwą umiejętnością przemysłowca rolnego, jest bądź uczynienie swego pola zdolnym do wydania maximum plonu, bądź w ostatecznym razie utrwalenie zbiorów.

Ażeby dowieść, że usiłowania naszych rolników dążą do upadku produkcji roślinnej, a więc są wprost przeciwne celom rolnictwa, należy wnikać w te zasady mniemane, na których oparł się tak ważny przemysł krajowy, w te aforyzmy, które są ewangelją naszych ziemian.

„Największa część rolników naszych dotąd nie jeszcze o istnieniu nauki rolniczej nie słyszała, a inna część mniejsza, wzorem kalifa Omara, wszelką naukę z góry odrzuca, albo potępia,” powiada szanowny tłumacz dzieł Liebig’a, p. Kazimierz Przeciszewski. J. Supiński zastanawiając się nad bogatym dziedzictwem, jakie Liebig rolnictwu w swą naukę przekazał, mówi: „Prawdy powyższe, jakkolwiek *niewątpliwe, nie zwracają dotąd uwagi* osób pracujących w ziemi:—niedość upowszechnione nauki przyrodniczej, a bardziej nader ich słabe przystosowanie do gospodarstwa rolniczego; dalej, nie dający się czuć dotkliwie niedostatek pożywienia, *utrzymują pod pewnym względem przemysł rolniczy w stanie pierwotnym*”... (Oddz. II, str. 40). Smutne tego dowody napotykamy zarówno w praktyce i w piśmiennictwie naszym z małymi wyjątkami po lata ostatnie. Tak więc ostatecznie doszliśmy do wniosku, że większość ziemian „o istnieniu nauki rolniczej” dotychczas nie wie. Poznajmy teraz prawa przyrodzone rządzące produkcją, abyśmy mogli wnioskować o fundamentalności zasad naszej praktyki.

Urodzaj zależy od materiału z którego rośliny powstają, którym się one wreszcie żywią—zmniejszonego oporem naturalnym, utrudniającym roślinom czerpanie swobodne tego pokarmu. Łatwo jest ocenić, że materiał będzie główną przyczyną urodzaju, bez którego niema oporu—i trudno go sobie nawet wyobrazić. W braku tego materiału w roli, produkcja roślin jest niemożliwą, mała ilość jego, mały zbiór roślin zapewnia i t. d. Największego więc znaczenia zadaniem, będzie poznanie materiału stanowiącego pokarm roślin.

Rozumie się, że tym materiałem mogą tylko być te same ciała, co stanowią składowe części roślin. Nauka to rozumowanie wsparła, zadając kłam niektórym domysłom, przypuszczającym przypadkowość w obecności pewnych części składowych roślin. Nic w roślinie przypadkowo znaleźć się nie może, a to co się w niej znajduje, jest tym pokarmem, czyli materiałem, z którego się ona wytworzyła, bez którego powstaćby nie mogła.

Chemja dzieli pokarmy roślinne, czyli tem samem ich części składowe na *spalne* i *niespalne*, to jest dające się spalić i drugie zostające w popiołach, czyli niespalne. Podział ten jest jednym dla wszystkich roślin bez wyjątku—a zarazem jest największego znaczenia dla rolnika. W liczbę pokarmów spalnych wchodzi cztery gazy, w liczbę zaś niespalnych ośm mineralów. Powiedzieliśmy wyżej, że podział pokarmów roślinnych na spalne, czyli lotne i niespalne, albo mineralne (steżkę), ma największe znaczenie dla rolnika. Dla czego? Oto dla tego, że dostarczycielem niewyczerpanym pierwszych jest atmosfera, a drugich rola. Ztąd wynika, że udział jaki bierze powietrzna w życiu roślin jest *naturalną, bezpłatną* pomocą dla rolnika, oraz, że mu się troszczyć wypada o te pokarmy których dostarcza rola. Co jeszcze ztąd wypada? że rolnikowi zabraknąć może części niespalnych—gdy spalne są zawsze w atmosferze. Materje więc niespalne, to jest te, które zostają w popiołach rośliny, stanowią prawdziwą wartość pola według stosunku w jakim się tamże znajdują, a który się chwieje między 1 a 10 % na 90 do 99 % bezplodnych części ziemi. Te materje niespalne czyli mineralne, roślina przyswaja sobie za pośrednictwem korzeni—są one przytem *nieruchome*, to jest, że roślinie wtedy się udzielają te pokarmy, gdy dotrze do nich włoskami swych korzeni; materje lotne, czyli spalne, obdarzone zupełnie przeciwną własnością, są *ruchome* i dostają się głównie roślinom z powietrza za pomocą liści;—gdy zaś deszcze i rosy wnoszą je do roli, wtedy rośliny asymilują je korzonkami.

Zkąd pochodzą materje mineralne w gruncie? Miljony lat prawdopodobnie musiały się na to składać, w ciągu których przez działania sił chemicznych i mechanicznych odłamy głazów zwietrzały, tworząc warstwę rodzajnej ziemi—pod wpływem tedy ciepła i światła nastąpić musiało zetknięcie się tych ciał z ciałami lotnymi—i na gruzach martwej przyrody nieorganicznej wykwitło życie roślin. Taki jest pogląd współczesnej wiedzy; niemoże się on wydać wątpliwym nawet temu, kto nie mając żadnej nauki, zdołał spostrzedz jak bujna roślinność powstaje na utartym prochu naszych żwirów. Wąpieć niepodobna, że i dziś te same siły natury są czynne. Lecz przybytek zasobów z tego źródła w ziemi jest zbyt powolny, a urodzajność jej wzrastałaby tylko w takim razie—gdyby *przychód* był większy, jednym słowem, od *rozchodu*.

Ztąd widzimy, że od stosunku i obecności tych 8 materji mineralnych w roli—zależy bogactwo i ludność—dobrobyt i nędza całych

krain i pojedynczych jednostek danego społeczeństwa.

Podsumujmy teraz nasze wiadomości, wiemy, że pokarmem roślin najbardziej rolnika obchodzącym, bo pokarmem tym którego zabraknąć mu w roli może, jest 8 ciał mineralnych. Dla czego zabraknąć go może? i to wiemy; dla tego, że proces wietrzenia zbyt powolnie następuje, mianowicie zupełnie nie w tym stosunku jak go zabierają rośliny. Gdyby więc te mineralne części zachowywały się w roli względem życia roślin zupełnie biernie—ilość ich wzrastałaby ciągle. Również gdyby rośliny na tem miejscu gdzie wzrosły ulegały rozkładowi—stosunek bogactwa tego pola w części mineralne, nie przestawałby wzrastać.

Ztąd jednak bynajmniej jeszcze nie wypada, że ludzie i zwierzęta w widoku wiecznej i jednostajnej żyzności ziemi—mają z głodu umierać, zostawiając roślinę na działanie rozkładu i powrotu do roli tych części, które z niej zabrała też roślina na miejscu swego wzrostu. Nie, bynajmniej! przyroda tak mądrze się urządziła, że byt roślin a zwierząt i ludzi jest wzajem od siebie zawisły, zaczęł idzie, że zwrot racjonalny ziemi zabranych z niej ciał, dla wytworzenia urodzaju konieczny, odbywa się w odchodach ludzkich i zwierzęcych odpadkach: kościach, skórach, sierści, rogach i t. p.

„Chemja udowodniła, że odmiany którym ulega pokarm ludzki i zwierzęcy w ich organizmie—da się porównać z tem co następuje po spalaniu go w piecu. Mocz i kał daje się przyrównać do popiołu z sadzami i innemi produktami niedokładnego zgorzenia zmieszanego;”—powiada Liebig. Skuteczność więc odchodów tem sobie objaśnić możemy: że przez nie zwraca się roli to właśnie, co jej w postaci plonów zabrano. Lecz z drugiej strony, są znowu słowa Liebig’a, widocznym jest, że z pomocą gnoju stajennego, żadne gospodarstwo urodzajności roli długo nie zachowa, gdyż materje zawarte w produktach targowych, t. j. ziarnie, mięsie, i t. p. nie zwracają się roli.

A teraz porachujmy się z naszymi grzechami.

Nazywamy się krajem rolniczym, a w mniemaniu naszym ma to znaczyć, że taki kraj jest bogatym. Ekonomja jednak powiada, a oczy nasze to stwierdzają, że kraje oddające się przeważnie rolnictwu są ubogie. Po czyjej stronie leży prawda? Po stronie nauki, niema wątpliwości—nauki wspartej żywymi faktami. Te więc państwa, te prowincje, te okolice są bogate, które swe ziemioplody mogą sprzedawać *ludności krajowej*, w niczem nie przykładając się do ich produkcji. Spójrzcie na hrabstwo Stafford i Lancaster w W. Brytanji, bo to przykład pono najwymowniejszy potężnego wpływu, jaki rękodzielnictwo i duże miasta na stan sąsiedniego rolnictwa wyrzucić mogą—a przekonani zostaniecie faktami o prawdziwości tej zasady ekonomicznej. Sławny systemat Artura Jounga, którego znaczenie ustalił Adam Smith w wyrazie *odbyt*, są słowa de Lavergnea, niczem innem nie był, jak tylko

tylko spożyciem artykułów żywności przez ludność krajową nierolniczą. Chcecie, mówi dalej tenże, podnieść rolnictwo, zakładajcie fabryki, podnosicie przemysł—reszta sama się zrobi.

Że u nas także niebrak było ludzi głębiej sięgających, dowodem tego „Pamiętnik rolniczy.” W numerze 3-im tego pisma z 1817 r. niewiadomy z nazwiska autor pomieszczył artykuł w którym powiada: „*Uznając Polskę za kraj rolniczy, wyznaje się zarazem, że jest czynszownikiem państw i innych.*” Gdy i dziś jeszcze nie zabraknie takich myślicieli, co z opozycją przeciwko tej prawdzie wystąpić gotowi, przytaczamy im argumenty gotowe, którei ówczesne Towarzystwo rolnicze—zgorszone iście takim artykułem bez wiedzy w jego organie pomieszczonym(!) — autora jak następuje w kolejnym N-rze szkalowało: „Przeciwnego tego, powszechnemu mniemaniu twierdzenia (sic!) trudne byłoby dowodzenie, dla tego też autor przestaje na prostem założeniu, na które bardzo łatwa odpowiedź: że ten co ma chleb pewniejszym jest właścicielem (!) nad tego, który robi koronki, a chociażby też i płótno; bo prędzej się podobno pierwszy bez drugiego niż drugi bez pierwszego obejdzie.... i dalej na innej stronie: „Polska całe się bez kunsztów i rzemiosł nie obchodzi, ale szuka ich większą częścią

u obcych (sic!)... *nieodrywajmy, broń Boże, ręk od roli, jak autor zdaje się życzyć (!!!)*”

Mimo tak argumentalne dowody, niezapomnieliśmy jednak o powyżej wskazanej prawdzie ekonomicznej, która chce pewnego ustosunkowania rękodzielni do rolnictwa dla ogólnej harmonii dobrobytu.

Kraj więc przeważnie rolniczy jest ubogi, to wniosek z powyższego rozumowania—dowody przed oczami mamy na sobie samych.

Idźmy dalej jest wprawdzie złe—ale to złe byłoby jedno z mniejszych — gdyby... gdyby z niem nie wiązało się daleko większe: wyczerpanie ziemi, to jest brak lub niedostatek tych części, co stanowią prawdziwą wartość roli czyli tych, które oznaczają wysokość urodzajów będąc pokarmem roślin.

Błędy ekonomiczne zadaniem jest terazniejszości poprawić, ale błędy w pogwałceniu praw natury nie łatwo zatrzeć—mają one bowiem szczególną własność przypominania się co krok w przyszłości.

W kraju niewątpliwie uposażonym szczerze od natury jak nasz, którego głównym przemysłem dotąd jest wywóz surowych artykułów żywności za granicę, mogła się tylko upowszechnić i uświęcić rabunkowa eksploatacja gruntów żyznych z przyrodzenia. Użyte

wyrażenie: rabunkowa eksploatacja, oznacza zasadę, według której do dziś dnia bierzemy z ziemi cokolwiek nam dać ona może bez troski o stan jej po każdym zbiorze, a zatem o zwrot ziemi tych części, które utraciła w produktach roślinnych. Gdyby nasze pola po każdym plonie w swych częściach składowych pozostawały niezmiennie, gdyby zwrotem utraconych pokarmów mineralnych roślin trudniły się siły przyrodzone, ten lub ów tryb eksploatacji pozostawiałby względnie do istotnej wartości pola, zupełnie obojętnym. Lecz skoro nauka raz udowodniła, że rola po każdym sprężeniu o tyle straciła z pierwiastkowej swjej produktywności ile w plonie oddała, gdy nauka nam mówi, że dla utrzymania równowagi ten ubytek trzeba równą wartością nagrodzić i zastąpić, jeżeli ziemia ma wydawać równe poprzednim urodzaje, a u nas dotychczas nikt o tem nie myślał, to znaczy: *żeśmy dopełnili rabunku na naszych własnych polach.* Następnym nieuniknionem takiego postępowania po długim szeregu lat, jest upadek istotnej wartości roli, wartości zawisłej nie od jej obszarów lub położenia w danej miejscowości, lecz od ciał pokarmowych roślin w powyższym przypadku wyczerpanych. Przyszłością zaś takiego kraju, a raczej jego ludności, jest bankructwo. (d. c. n.)

GDĄŃSK W ROKU 1871/2.

(Dalszy ciąg, patrz Nr. 2).

Dowóz drzewa w roku 1872.

Podając poniżej szczegółowy wykaz urzędowy, ilości drzewa wprowadzonego w roku bieżącym służą Plenendorfską, zaznaczamy wyraźnie, że tylko tą służą, drzewo z Wisły do portu gdańskiego, wpływać może. Służę

tę wybudowano po gwałtownym i niepamiętnym wylewie w r. 1840 Wisły, której piętrzące się fale przerwały znaczne wzgórce, i wniosły z sobą część wód, skutkiem czego utorowała sobie Wisła o milę od Gdańska nowe szerokie i wspaniałe zejście Bałtyku. Ujściem

tem, jednak dla niedosłatecznej głębokości tylko statki z mniejszych rozmiarów, przechodzić mogą. Wedle raportu do urzędu korporacji, w r. b. służę otoczono po odejściu łodów, d. 22 marca, a od owej pory przeszła tamtędy następująca ilość drzewa:

Wykaz drzewa przeprowadzonego służą Plenendorfską w r. 1872.

M i e s i a c	K I E R U N E K	Kolki do laszyn przy bulwarach i tamach kóp.	Jesiony, buk, brzozy, i li-py sztuk.	Drzewa twardego w sagach k. m.	Drzewa miękkiego w sagach k. m.	Obręcze na beczki kóp.	D R Z E W O D Ę B O W E				D R Z E W O S O S N O W E i J O D Ł O W E					Kora dębowa, centnarów	Faszyny.	Tratwy drzewa.	Tratwy ze zbożem
							Plansony, okraglaki, belki i drzewo okrętowe laszt.	Podkłady kolejowe pod szyny, sztuk.	Polanki i deski, sztuk.	Drzewo beczkowe, kóp.	Okraglaki, sztuk.	Belki i murłaty, sztuk.	Podkłady kolejowe pod szyny, polany, sztuk.	Dyle grube i deski, sztuk.	Drzewo beczkowe kóp.	Czwarty kóp.			
Marzec	a) Z portu pod wodę Wisłą	—	—	234	231	—	149	—	—	—	—	—	—	—	—	7 1/2	—	—	—
Kwiecień	a) Do "portu z wodą"	—	—	134	115	—	39	—	509	284	—	262	—	8,399	—	98	285	3,699	—
—	b) Do "portu z wodą"	—	109	—	—	10	434	150	—	47 1/2	346	106	—	—	—	—	—	—	3
Maj	a) Z portu pod wodę Wisłą	—	92	134	67	—	67	145	1,676	—	30	1,442	—	600	—	23	—	16,168	—
—	b) Do portu z wodą	—	98	—	—	—	6,333	48,633	1,545	1,192 3/4	12,495	32,397	10,487	—	—	—	—	—	138 30 ze zboż,
Czerwiec	a) Z portu pod wodę Wisłą	535	—	—	114	—	204	—	2,637	—	—	456	—	4,500	—	—	800	22,464	—
—	b) Do portu z wodą	—	135	—	—	—	10,492	198,491	1,672	11,620	26,667	57,216	33,553	413	—	39 1/2	1,086	18,175	—
Lipiec	a) Z portu pod wodę Wisłą	—	—	214	—	—	675	—	—	—	—	524	1,920	558	—	—	—	—	319 42
—	b) Do portu z wodą	—	188	—	—	1,500	21,695	163,051	17,783	5,802	22,754	82,601	55,013	—	—	—	—	—	398 75
Sierpień	a) Z portu pod wodę Wisłą	—	294	—	100	—	—	1,013	—	—	183	—	110	—	—	—	—	7,158	—
—	b) Do portu z wodą	—	411	—	—	275	4,825	135,450	4,543	3,739 1/2	8,774	31,574	20,397	3,290	—	—	—	159 9	—

Ceny drzewa w roku 1872. Wedle sprawozdań domów komisowych, w Maju: Za belki dębowe proste, w ostry kant obrobione, i bardzo poszukiwane, płacono 2 sgr. za stopę kub. więcej, nad przeciętną długość. Za plansony

10¹¹ i więcej, mające 23—25 s. kub., przy łatwym odbycie, płacono 15—17 sgr. za st. kub. francuzką. Podkłady dębowe i klocki, były o 1 — 2 1/2 sgr. tańsze. Za klepki płacono 40 — 45 tal. za kopę. Za klepki wołyńskie

3/6¹¹, 50 tal. za kopę. Za partje zawierające tylko 3/6¹¹ przy długości 72¹¹ i więcej, płacono 55 tal. za kopę pipówek. Belki sosnowe w cenie bez zmiany. Belki i murłaty jodłowe były zaniedbane.

W Lipcu: drzewo było poszukiwane po sta-
łych a nawet zwiększających się cenach. Za
partję wołyńską, odznaczającą się dobrym
gatunkiem drzewa i staranną obróbką, zapła-
cono: za belki sosnowe 30¹ długości, 14 sgr.
za kub. ang.; za belki dębowe proste 17¹¹
długości, 23 sgr. za kub. fran.; za plansony
27 st. kub. w przecięciu mające, po 22 sgr. za
kubik. Podkłady dębowe półpłaskie, długie

8¹ grube 6¹¹, powierzchnie odkryte $\frac{6^{11}}{12^{11}}$ po
40 sgr. za sztukę. Podkłady dębowe długie 8¹
grube 6¹¹, powierzchnie odkryte $\frac{5^{11} \text{ do } 5\frac{1}{2}^{11}}{10^{11}}$
płacono 37 sgr. za sztukę. Takież długie
8¹, grube 6¹¹ powierzchnie $\frac{4\frac{1}{2} \text{ do } 5^{11}}{9^{11}}$, pła-
cono 32 sgr. Podkłady dębowe długie 8¹

grube 6¹¹, odkryte powierzchnie $\frac{4^{11}}{8^{11}}$, płacono
26 sgr. Podkłady dębowe okrągłe (klocki),
długości 8¹ 4¹¹, grubości $9\frac{1}{2}^{11}$ w najcień-
szym miejscu po 32 sgr. za sztukę. Takież
długości 8¹ 4¹¹, grubości $10\frac{1}{4}^{11}$ w najcień-
szym miejscu, po 38 sgr. za sztukę. Pokła-
dy wyrabiają się na miarę reńską.

Wykaz statystyczny obrotu wszelkich towarów w Gdańsku w r. 1871, morzem i Wisłą, w porównaniu z r. 1870.

Przywieziono morzem towarów 1871 r.

w porówn. do 1870 r.

	więcej	mniej
Popiołu, potażu, szmelcu cent.	7,918	787
Alunu	5,134	844
Bawełny surowej	15,689	14,880
Przędzy (nici) bawełnianej	85	13
Towarów bawełnianych	93	46
Ołowiu	4,295	2,391
Towarów ołowianych	2,438	1,680
Bleju (octan, węglan ołowiu)	1,058	186
Piwa różnych gatunków	5,589	663
Wódki, rumu, araku	3,042	7,096
Masła	234	15
Towarów aptecznych, drogerji i suro- wych wyrobów medycznych	25,845	13,496
Żelaza surowego i starego	220,247	96,086
Żelaza kutego w sztabach	175,837	86,666
Szyn kolejowych	938,496	576,479
Towarów żelaznych i stalowych	184,856	36,578
Witryolu zielonego	808	442
Octu w beczkach	69	48
Farby drzewnej	7,532	3,101
Fajansu i porcelany	463	50
Lnu, pakul konopi	89	
Mięsa	27	13
Ryb solonych	315	253
Szkła i towarów sklanych	1,176	132
Korzeni wszelkich gatunków	8,214	3,090
Gwana	16,744	16,744
Żywicy rozmaitej	19,699	1,049
Sledzi beczek	113,777	8,913
Drzewa, z innych części świata cent.	1,158	809
Drewnianych domowych narzędzi	16	8
Towarów grubszych z drzewa	20	276
Skór niewyprawnych	38,916	22,582
Miodu	962	84
Cbleba ś. Jana, (słodkie strącz.)	21	80
Wapna, glinki, cementu	183,530	77,713
Séra różnego	549	149
Węgla zwyczajn. i węgla kamien.	5,021,425	1,847,148
Kawy	43,136	14,760
Kakao	418	312
Konfitur	765	455
Korków zwyczajnych	1,645	1,280
Witryolumiedzanego	388	10
Miedzi i mosiądzu surowego i kutego	7,363	1,613
Towarów miedzianych i mosiężnych	109	24
Przędzy lnianej i nici	442	407
Płótna bielonego	168	168
Świec rozmaitych	398	156
Machin rozmaitych	6,407	3,870
Maty bastowe	3,718	1,734
Minii (mennige)	1,975	344
Owoców suszonych	1,198	625
Oleju w różnych gatun. w beczkach	15,537	2,195
Oleju w butelkach	604	493
Papieru różnego	509	59
Płótna grubego pakunkowego	1,021	485
Nafty	180,633	84,524
Ryżu	71,435	49,504
Stali surowej i cementowej	6,432	2,417
Siarki	5,781	992
Sody	62,451	16,143
Kamieni różnych	102,920	32,167
Saletry cent.	1,537	1,198
Soli Łasztów	13,666	3,969
Płótna żaglowego cent.	100	25
Rozmaitych owoców południowych	6,519	4
Towaru powroźniczego	1,661	272

	więcej	mniej
Smalcu	180	180
Mączki	447	138
Syropu	15,628	41,265
Liści tytyniowych	5,212	1,885
Tabaki	344	59
Cygar	71	8
Łoju	1,589	187
Smoly, paku, asfaltu	39,800	682
Herbaty	2,485	1,401
Tranu	4,232	1,663
Wyrobów garncarskich, cegły	139,343	61,232
Blachy białej	6,487	2,020
Wina	23,381	8,394
Towarów wełnianych i przędzy z wełny	341	129
Cyny w bryłach	1,209	612
Blachy cynkowej	449	163
Cukru	4,362	344

Wywieziono morzem.

Alunu cent.	118	118
Piwa różnego	11	57
Krajowego piwa (Jopen) beczek	3,002	739
Wódki, rumu, araku cent.	77	8,197
Towarów drogerijnych i surowych medykamentów	22	34
Żelaza kutego w sztabach	1,888	1,888
Towarów z żelaza i stali	118	2,393
Paku ziemnego	3,888	3,888
Mięsa	13,101	5,274

Z b o z a :

Przenicy ton 1000 kilogram.	179,530	59,968
Żyta	57,857	1,004
Jęczmienia ogółem	9,839	2,774
Owsa 272,4000 ton.	786	492
Grochu	14,964	6,464
Nasion olejnych	9,424	2,927
Koniczyny cent.	3,970	2,850
Innych nasion	900	900

D r z e w a :

Belek sosnowych, jodłowych i murlatów szt.	299,530	123,133
Masztów sosnow. (* szpirowi smig do wiatraków	202	74
Dyle na pokłady okrętowe i inne dyle	271,142	95,371
Podkłady kolejowe sosnowe, dębowe i kłoce	1,584,993	1,061,464
Pianki dębowe, plankowe końce (od- rzynki) i deski	503,074	147,085
Belki dębowe, plansony i krzywki	48,554	18,028
Kleпки dębowe (włącznie blamisony) kopa	35,235	14,956
(**) Łupki do wypełnienia ładunku na okręcie ładow. (nazwane ploholo)	751	21
Drzewne grube towary cent.	6,496	3,137
K a w y surowej	119	48
Ospy, otrąb	1,489	8,211
Kości	9,257	298
Gałganów	79	79
Mat bastowych	7,344	601
Minij	45	45
Wyrobów młynarskich	222	1,988
Oleju w beczkach	1,090	190
Kuchów olejnych	46,907	15,041
Papieru różnego	1,664	1,730

*) Szpirowi, są to poprzeczne dragi, na masztach okrętowych.

**) Łupki (Splittholtz) używane do wypełniania ładunku okrętowego z drze-
wem, przerzynają (prują) w podłuż w Anglii, wyciają z nich słój smolny, a z bo-
ków wyrabiają długie zapalki.

	więcej	mniej		więcej	mniej
Płótno grube pakunkowe	85	175	Wina	662	604
Smalcu	645	388	Wełny, schoddy	2,313	408
Owoców południowych, różnych	16	4	Goździ okrętowych	1,184	57
Syropu	27,085	21,279	Guana	1,060	1,060
		(d. c. n.)			

ROZMAITOŚCI

I WIADOMOŚCI BIEŻĄCE.

Zagraniczne.

Wystawa powszechna 1873 roku w Wiedniu.
Z obrad referentów wszystkich komisji wystawowych odbytych w Wiedniu 7 b. m. oraz z posiedzenia komitetu wykonawczego komisji krakowskiej z d. 14. b. m. następujące wiadomości podaje: „Gazeta Lwowska.”

Przy rozdziale miejsca na placu i w gmachu wystawy pomiędzy 17,000 wystawców z Austrii przedlitawskiej, okazała się konieczna potrzeba zmniejszyć w pewnym stosunku rozmiary w niektórych grupach zażądane. Redukcja dotyka atoli wystawców z obrotu komisji krakowskiej w stosunku daleko mniejszym, niż wystawców z innych prowincji i odnosić się będzie przeważnie tylko do wielkich firm. Te bowiem dadzą sobie w każdym razie radę, protekcja zaś dla mniejszego przemysłu i rękodzielnictwa jest zasadą kierującą w całym zarządzie i układzie wystawy. Nadto dla niektórych ważniejszych grup jak n. p. dla płodów rolnictwa wybudowane zostaną osobne pawilony. Referenci komisji krajowych porozumieili się w tej mierze, że płody z całej Galicji będą tak w gmachu wystawy, jak i w pawilonach i w parku wspólnie obok siebie ustawione.

Po nadesłaniu z Wiednia tabeli rozdziału i wymiarów miejsca, zostanie każdy wystawca przez komisję krajową zawiadomiony o tem, co go dotyczy, a zarazem jaką opłatę placowego na ręce komisji krajowej uiścić winien; co gdy nastąpi, wystawcy t. z. „Austellungsschein” otrzymają.

Z porównania z poprzednimi wystawami powszechnymi w Paryżu i w Londynie, wynika, że opłata placowego ustanowiona dla wystawy w Wiedniu jest nierównie niższą, a prócz tego przyrzeka jen. dyrekcja uwzględnić słuszne wstawienie się komisji krajowych względem wyjątkowych ułatwień.

Co do jakości miejsca, światła i t. p. zapewniła jen. dyrekcja, że ani rękodzielnik, ani wielki przemysłowiec nie będą mieli żadnego powodu do uskarżania się. W całym gmachu wystawy, w głównej nawie i w galerjach będą tylko proste ściany, jednak oświetlone, nie będzie więc ani jednego niekorzystnego miejsca.

Co do szaf i gablotek, w których niektóre przedmioty mają być wystawione, zapewniła sobie jen. dyrekcja dostateczną ich dostawę i przyjmuje za pośrednictwem krajowych komisji wszelkie zamówienia.

Wolno wprawdzie komisjom i wystawcom samym się o szafy wystarać i w tym celu rozesłać jen. dyrekcji rysunki i wzory, do których dla ogólnej harmonji zastosować się trzeba; komisja krajowa radzi jednak wystawcom spuścić się w tej mierze na jen. dyrekcję, a to głównie z przyczyny kosztów. Hurtowna dostawa szaf w Wiedniu musi być tańszą jak pojedynczy wyrób w kraju, a nadto musiałby wystawca ponosić koszty transportu i ustawienia, czego unika zamawiając sobie szafę gotową na miejscu. Przy nadsyłaniu przedmiotów na wystawę, będą wystawcy użytkujący z szaf obowiązani złożyć 20% ich wartości.

Na usługi wystawców będzie w gmachu przygotowany zapas gwoździ, haków, tkanin, tasiemek, szpagatu, młotków i t. p., tak, że wszystko, co potrzeba do ustawienia i dekoracji będzie na miejscu pod ręką. Tak samo dla użytku wystawców maszyn będą pod ręką niezbędne warsztaty ślusarskie, kowalskie, stolarskie i t. p.

Do rozpakowania i ustawiania przedmiotów, następnie do przechowania pak (emballage) użytem będzie wojsko z pułków pionierów, inżynierji, jako najsposobniejsze do tego rodzaju czynności. Jen. dyrekcja objawia też zdanie, że nie widzi potrzeby, iżby komisje krajowe ustanawiały osobne swoje wystawowe agencje, coby wielkich wymagało wydatków. Nie ma na wystawie miejsca złego, odbiór i należyte ustawienie jest zapewnione, każdy wystawca będzie miał zapewne swojego zastępcę, montera i t. p. a wreszcie nad każdym przedmiotem wyrażone będzie dokładnie nazwisko i adres wystawcy, co wystarcza zupełnie do ułatwienia porozumienia w celach handlowych. Uwagi te będą wzięte pod obradę komisji krajowej. Członkom komisji krajowych przysługują też same prawo co członkom komisji wiedeńskiej, to jest bezpłatny wstęp na wystawę, oraz użytkowanie w razie potrzeby korespondencyjnej z biur komisji w gmachu wystawy.

Zasoby naftowe Galicji zaczynają niepokoić producentów nafty amerykańskiej. Dziennik amerykański *New-York Bulletin* pisze z tego powodu: Niebezpieczne i groźne współzawodnictwo zagraża naftcie amerykańskiej. Przekonano się obecnie, że miejscowości naftowe w Galicji, znajdując się w wyjątkowo pomyślnych warunkach, tak pod względem naturalnej zarobkowości, jak pod względem łatwości wydobywania. Przy pomocy kapitału, na którym dotychczas zbywało, oraz przy więcej racjonalnym systemacie prowadzenia przedsiębiorstw, nafta galicyjska może zupełnie wyparować z targów europejskich naftę amerykańską. Wysłani z Ameryki dla sprawdzenia położenia rzeczy, biegli w tym przedmiocie znawcy przekonali się, że bogactwo Galicji jest prawie niewyczerpane, a co ważniejsze, że wiercenia gruntowe sięgają dotychczas zaledwie 800—900 stóp, gdy tymczasem najgłębsze źródła amerykańskie sięgają 1000—1500 stóp, pokłady galicyjskie w porównaniu z amerykańskimi są nierównie głębsze.

— *Statystyka przemysłowa Stanów Zjednoczonych* za rok przemysłowy 1870, to jest od 30 czerwca 1869 do 30 Czerwca 1870 obecnie ogłoszona została. Wyjmujemy z niej najważniejsze cyfry. Ilość ogółu zakładów przemysłowych i fabrycznych wynosiła z końcem 1870 roku 258,148 poruszanych 40,191 maszynami parowymi o sile 1,215,711 koni, oraz 51,017 kołami wodnymi o sile 1,130,416 koni. W fabrykach pracowało oprócz tego 2,053,988 robotników, mianowicie: mężczyzn nad lat 16 wieku 1,615,504, kobiet nad lat 15 liczących 323,768 resztę zaś stanowiły dzieci. Wartość materiałów pierwszych i surowych zapotrzebowanych w fabrykach wynosiła 2,488,291,952 dolarów (rub. sr. 3,732,437,928), wartość zaś przerobionych już wyrobów 4,282,625,892 doll. rs. (6,473,938,838) kapitał zakładowy podany jest na 2,118,247,069 dol. (rs. 3,177,370,603 kop. 50); na płacę robotników użyto 775,621,598 dol. (rub. sr. 1,163,432,397). Ze sprawozdania tego widzimy że fabrykanci i przemysłowcy amerykańscy wypłacili w ciągu roku przemysłowego 1869/70 na kupno materiałów i zapłatę robotników 3,263,000,000 dol. (rs. 4,894,500,000). Różnica pomiędzy kapitałem zakładowym a wartością produktu, wynosząca 1,018 milionów dolarów (1,527, milionów rs.), stanowi zysk (48%), z którego atoli potrącić jeszcze należy koszty reparacji maszyn, narzędzi, budynków i t. p. w sprawozdaniu nieprzywiedzione szczegółów.

— *Przyrost bogactwa w okręgu fabrycznym angielskim.* Podług urzędowych sprawozdań złożonych w r. 1866 przez urzędników hrabstwa Lancashire, do-

chód czysty mieszkańców hrabstwa wynosił wówczas £. 10,027,000 (licząc 1 £ po r. 7.—rs. 70,189,000 od tego czasu stan pomyślny tak szybko wzrastał, że w ciągu lat pięciu dochód czysty od własności rzeczowej podniósł się o £. 2,525,000 czyli o 25%. Obliczono że w ciągu tych lat pięciu wydano na maszyny, budowlę ulepszenia i t. p. przeszło £. 100,000,000 (Rs. 700 milionów) t. j. przeciętnie £. 20,000,000 rocznie, czyli że tyle wzrosło rzeczywiste bogactwo, kapitał stały prowincji. Biorąc miarę z powyższych cyfr, łatwo pojąć, że obliczony w ciągu roku zeszłego przyrost bogactwa i kapitałów Anglii na £. 300,000,000. (2,100 milionów rubli) nie jest bynajmniej przesadzonym.

— *W Królewcu*, jak się dowiadujemy podniesiony został na nowo projekt budowy kolei żelaznej warszawsko-królewieckiej w prostej linii przez Ortelsburg. O linii tej myślał już dawniej znany „doktor” Strusberg, obecnie przedsiębiorstwo to podjęli głównie p. Tyszką obywatel ziemski z Prus wschodnich i królewiecki dom handlowy Simona Wdowa i Synowie. Osoby te uzyskały koncesję na dokonanie badań przygotowawczych i pracują nad zawiązaniem odpowiedniego towarzystwa akcyjnego. Między innemi pozyskano już hrabiego Lehnendorff-Steinorta (za którego staraniem uzyskaną została koncesja rządu rosyjskiego na budowę kolei brzesko-królewieckiej). — Tak więc jak widzimy Królewec i Gdańsk na dobre krzątają się około zyskania bezpośredniej komunikacji kolejowej z głównym grodem naszym.

Krajowe.

— *Podlewanie roślin wodą ciepłą na 38° C.* Znany w ogrodnictwie Dr. Edward Lucas, poleca gorąco podlewanie wodą ciepłą na 38° C. czyli 30° R. nie tylko roślin żyjących w cieplarni, ale nawet hodowanych w gruncie, szczególnie ogórków i słusznicy. Pominąwszy, że 15 letnie jego doświadczenie wykazało najpomyślniejsze skutki z polewania ziemi dla roślin wodą ciepłą, powinna być nauka życia roślin dawno na tę myśl naprowadzić. Zamiast tej praktyki przestrzegano, aby woda nie miała więcej nad 22° C. czyli około 18° R. Ogrodnicy czynni w pobliżu fabryk używających maszyny parowej mają szczególną sposobność do korzystania z dobroczynnego działania ciepłej wody na rośliny. Wogóle powinno ogrodnictwo trzymać się fabryk i korzystać w zimie z ich ciepłota straconego i ożywiać fabryki darami swemi więcej niżeli to dotąd czyni.

— *Drożdże celujące trwałości.* 20 cz. pyłowej maki grochowej miesza się z 20 cz. cukru owocowego, z 15 cz. wajsztajnu (kwaśnego winianu potażowego) i 5 cz. fosforanu amonowego. Powstałą mieszaninę suchą urabia się w ciasto z 40 cz. drożdży prasowanych i przechowuje do użycia w peche-rzu. Ona nie fermentuje przed rozrobieniem jej z letnio-ciepłą wodą. Kto chce proszkowatych drożdży, niech zmiesza i urobi w jedną masę 50 cz. drożdży prasowanych, 15 cz. maki grochowej, 10 cz. czyszczonego węglanu potasowego, 5 cz. winianu wapowego i 5 cz. fosforanu amonowego. Powstałe ciasto trzeba wywałkować na listki, w łagodnym cieple suchym powietrzem wysuszyć, następnie sproszkować i zmieszać z 5 cz. suchego cukru owocowego.

— *Stowarzyszenie Subjektów* wyznania mojż. w Warszawie, jak donosi K. W., w lokalu swoim (przy ulicy Przejazd Nr. 2), urządziło bibliotekę oraz czytelnia pism periodycznych, otwarcie tej instytucji ze wszechmiar pożytecznej i godnej uznania nastąpi w dniu 1 listopada r. b.

